

29 באפריל 2012

לכבוד	לכבוד
ח"כים חברי ועדת העבודה, הרווחה והבריאות הכנסת <u>ירושלים</u>	ח"כ חיים כץ יו"ר ועדת העבודה, הרווחה והבריאות הכנסת <u>ירושלים</u>
<u>במייל</u>	

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 138) (הפחתת גמלאות עקב פשע שבוצע מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור), התשע"ב-2012

לקראת הדיון בוועדת העבודה בעניין הצעת החוק שבנדון הקבוע ליום 30.4.2012, אנו מתכבדים להגיש לכם את עמדתנו. מהטעמים שיפורטו להלן, אנו **מתנגדים** להצעה ואף סבורים, שהיא איננה עומדת במבחן החוקתיות.

1. הצעת החוק מבקשת לפגוע בזכויותיו הסוציאליות הבסיסיות של אדם שהורשע בפשע שבוצע מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור ונדון ל- 10 שנות מאסר בפועל למשך כל שארית חייו וזאת מבלי שקיים כל קשר בין הפשע שבוצע לבין הזכאות לגמלאות. פגיעה גורפת בזכויות של אדם שהורשע בביצוע פשע מעבר לענישה האינדיבידואלית שנפסקה נגדו על ידי בית המשפט מנוגדת לערכי יסוד של שיטת המשפט הפלילי ומפרה את העקרון החוקתי הבסיסי בשיטתנו, לפיו גם מי שביצע עבירה חמורה ביותר, ממשיך להיות אדם נושא זכויות. בנוסף, הצעת החוק הינה בלתי חוקתית ובלתי ראויה משהיא צפויה לפגוע בזכויות היסוד של אדם אשר ריצה את עונשו לחיים בכבוד אנושי.

פגיעה בעקרונות יסוד של המשפט הפלילי:

2. עקרון יסוד בשיטת המשפט הפלילי בישראל הינו כי הענישה הינה לעולם אינדיבידואלית ומבוססת על נסיבותיו הספציפיות של כל נאשם ונאשם (ראו: ע"פ 433/89 אטיאס נ' מ"י, פ"ד מג(4) 170, -174 175 (1989); רע"פ 3674/04 אבו סאלם נ' מ"י (12.2.2006)). הצעת החוק מבקשת לחרוג באופן קיצוני מעקרון זה ולקבוע ענישת אוטומטית גורפת לכל אדם שביצע פשע מסוג מסוים ללא צורך בבחינה אינדיבידואלית של נסיבות המקרה וזאת בנוסף לעונש שכבר הושת עליו על ידי בית המשפט.

3. יש להבחין בין הצעת החוק, אשר מבקשת לפגוע בזכויותיו של אדם שהורשע לתכלית ענישה גרידא, לבין הסדרים אחרים המטילים מגבלות על אדם לאחר שסיים לרצות את עונשו שלא למטרות ענישה אלא לתכליות ציבוריות כגון: הגבלת אדם שהורשע בעבירות קלון ממילוי משרות ציבוריות מסוימות או הטלת מגבלות מסוימות על עברייני מין תוך בחינת מסוכנותם האינדיבידואלית.

4. התפיסה המשתקפת בהצעת החוק, לפיה ראוי לפגוע באופן גורף בזכויותיו הסוציאליות של אדם שהורשע לאור חומרת העבירה שעבר ונוכח שיקולי הרתעה, מנוגדת לעקרונות היסוד של הדין הפלילי ולתפיסה החוקתית השולטת במשפט הישראלי. על פי עקרונות אלה, לאדם שפשע והורשע שמורה כל זכות מזכויות האדם שלו, ואין בעובדה שהורשע ונאסר כדי לשלול ממנו זכות כלשהי מעבר לשלילת חירותו או עונשים אחרים כפי שנפסקו על ידי בית המשפט.

5. יפים לענייננו הדברים שנאמרו בפסק הדין של בית המשפט העליון שעסק בזכויותיו של יגאל עמיר לממש את זכות ההורות שלו בין כתלי הכלא:

"מדינה נאורה נבחנת גם בהתייחסותה לפושעים החיים בקרבה, ובהם הפושעים הניקלים ביותר, המבקשים לערער את יסודותיה הערכיים. במשטר חוקתי ראוי, **מטריית זכויות האדם פרושה על כל אדם באשר הוא**, לרבות העבריין היושב בכלא, בכפוף לתנאים וסייגים העומדים באמות המידה החוקתיות". (בג"צ 2245/06 ח"כ דוברין נ' שירות בתי הסוהר, פסקה 23 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (13.06.06) (הדגשה לא במקור)).

פגיעה בזכות לכבוד ולשוויון:

6. בנוסף, פגיעה בזכויותיו של אדם שסיים לרצות את עונשו, מעבר לענישה שהושתה עליו על ידי בית המשפט, מבטאת התייחסות לאדם שפשע כאל "אדם נחות" שזכויותיו כאדם בחברה פחותות מאלה של אחרים למשך כל חייו. תפיסה זו פוגעת בזכותו של אדם לכבוד ולשוויון.

פגיעה בזכות לקיום בכבוד:

7. הצעת החוק מבקשת להפחית בחצי גמלאות שונות המגיעות לאדם שהורשע בביצוע פשע מתוך מניע לאומני וזאת למשך כל חייו, ובין היתר ביטוח נפגעי עבודה (פרק ה'), ביטוח נפגעי תאונות (פרק ו'), ביטוח אבטלה (פרק ז'), וביטוח זקנה וביטוח שאירים (פרק יא'). אין המדובר בזכויות יתר או בהטבות המגיעות לאדם אלא בזכויות מינימאליות המגיעות לכל אדם שנמצא זכאי להן וזאת לצורך מימוש זכותו לקיום מינימאלי בכבוד.

8. קיימת מניעה חוקתית לשלול את הגמלאות האמורות המהוות גמלאות קיום, לאור החשש, כי הפחתת הגמלאות בחצי לא יותירו אפשרות של קיום בכבוד. רק לאחרונה פסק בית המשפט העליון, כי "הזכות למינימום של קיום אנושי בכבוד מצויה בליבו ובגרעינו של כבוד האדם. חיים בחרפת רעב, ללא קורת גג, תוך חיפוש מתמיד מנין יבוא עזרו של אדם, אינם חיים בכבוד. ... ללא תנאים חומריים מינימאליים, אין לאדם יכולת ליצור, לשאוף, לבחור את בחירותיו ולממש את חירויותיו." (בג"צ 10662/04 סלאח חסן נ' המוסד לביטוח לאומי (28.2.2012) פסקה 35 לפסק דינה של השופטת ביניש).

9. ההצעה להפחית רק בחצי מהגמלאות ולא לשלול אותן כליל אינה מורידה מחשש זה, שכן "מכלול הסדרי הרווחה הניתנים בישראל מספקים את ה"סל" הנדרש לשם קיום מינימאלי בכבוד" (שם, פסקה 46 לפסק דינה של השופטת ביניש). קיזוזן של גמלאות הביטוח הלאומי המפורטות בהצעת החוק לכדי מחצית מוביל מיניה וביה לפגיעה בזכות לקיום אנושי בכבוד. הגמלאות שמבקשת הצעת החוק לשלול הינן אמנם רק חלק מהמנגנונים המבטיחים את ההגנה על זכותו של אדם

לקיום בכבוד, אך יש להן תפקיד מרכזי בהבטחת ההגנה על זכות זו. כך, לדוגמה, ביטוח שארים נועד להבטיח אמצעי קיום לשארים של תושבים שנפטרו, וביטוח זקנה הינו מהחשובים שבמערכת הביטוח הסוציאלית בישראל והוא נועד להבטיח לתושבי ישראל הכנסה חודשית קבועה לעת זקנה לצורך קיומם בכבוד.

פגיעה באינטרס השיקום:

10. זאת ועוד, הצעת החוק פוגעת בתכלית הציבורית לאפשר את שיקומו של אדם שפשע ולהקל על השתלבותו בחברה לאחר שריצה את עונשו. המשך ענישתו של אדם, באמצעות שלילת זכויות סוציאליות שאינן קשורות כהוא זה לפשע שביצע, דווקא עשוי להביא לתוצאה הפוכה של הדרתו של האדם מהחברה הנורמטיבית ועידודו לחזור לבצע עבירות.

לאור האמור לעיל, אנו קוראים לכם להתנגד להצעת החוק.

בברכה,

אן סוציו, עו"ד